

Deskobre Lalehan iha ó-nia laran

Oratóriu Fma/Sdb
Timor Leste

ESPERANSA

Iha “Evangeliu Gaudium” Amo Papa Francisco hakerek:

“Keta husik ema na’uk imi-nia esperansa!”

Tempu Paskua nian mak tempu furak tebes atu reflète kona-ba buat ne’e, tanba hodi moris hi’as, Jezús hatudu ba mundu tomak katak la iha buat ida ne’ebé bele hamta’uk ita: Nia manán terus, susar no mate! Tan ne’e, tempu paskuál mak tempu liturjiku ne’ebé antigu liu, sarani sira selebra keda mistériu ida ne’e, tanba sira komprende, tuir S. Paulo nia liafuan sira, katak se Jezús la moris hi’as la iha sentidu atu fiar no espera.

ATIVIDADE: Amo Papa santu sira

Iha loron 27 abril, Amo Papa João XXIII no Amo Papa João Paulo II sei sai santu. Ho sira-nia moris no sira nia hahalok sira hatudu katak ba ema hotu iha possibilidade atu hatán ho fuan tomak ba Maromak nia bolu no halo nabilan Maromak nia domin iha mundu ida ne’e. Akontesimentu ida ne’e haboot ita-nia esperansa katak hotu-hotu (ita mós) bele sai santu. Ho ida ne’e halo sarani sira hatene liután sira na’in rua, ho oratorianu sira bele buka fotu, fraze ruma (liuliu kona-ba Na’in Feto ne’ebé sira hadomi liu) ka hakerek sira-nia moris hodi interpela ema hotu atu tuir sira-nia dalan santidade nian.

Ha’u-nia mehi

Tempu foin-sa’e no labarik sira nian mak tempu ne’ebé iha mehi barak kona-ba futuru: bele husu ba oratorianu sira atu halo dezeńu ida iha ne’ebé sira hatudu saida mak sira hein ba sira-nia futuru.

JOGU: RUNGURANGA

Marka liña rua ne’ebé dook malu metru ruma. Grupu A hamriik iha liña laran, grupu B fahe ba rua no balun hamriik iha liña ida no seluk hamriik besik liña seluk.

Animadór sira prepara lista knananuk sira nian no grupu B ne’ebé iha sorin loos hahú hananu knananuk uluk nian, sira seluk ne’ebé halo parte grupu B nian tenke siik knananuk nia títulu. Grupu A, iha klaran, sei hakilar, hananu knananuk seluk, hakfuil, haksoit, halo buat hotu atu grupu B siik loos. Buat ne’ebé importante katak membru ida la sa’e husi fatin ne’ebé fó ba ninia grupu. Liu tiha minutu 10 grupu rua ne’e troka malu: grupu B hamriik iha klaran no grupu A fahe ba rua. Liu tiha minutu 10 animadór bele hatene grupu ida ne’ebé siik knananuk barak liu.

FILME: SANTA PERPETUA no FELICIDADE

Iha santu barak ne’ebé hatudu sira nia fiar ba Maromak liuhusi esperansa katak Maromak prepara ona ba sira fatin ida iha Lalehan: entre sira, martir sira hatudu katak sira la ta’uk atu mate tanba sira fiar no iha esperansa boot katak moris ida ne’e sei kontinua iha moris rohan laek hamutuk ho Maromak. Perpetua no Felicidade mak feto na’in rua ne’ebé, iha tempu persegisaun nian, hatudu sira-nia domin ba Jezús ho aten-barani no dudu sarani sira hotu atu la lakon esperansa.

Filme badak ida ne’e (37’) uluk iha You tube, maibé agora ninia website orijinál fa’an de’it. Se mak hakarak haree bele husu ba ir. Alma: sira **ko’alia español**, maibé ladún susar atu komprende.

ISTÓRIA

Iha lalehan iha fitun barak liu, ho kór oinoin: mutin, kinur, matak, azul, mean... Loron ida, sira hamutuk ba hasoru Maromak no sira hateten: “Ami hakarak tun iha rai, no moris hamutuk ho ema sira.” Maromak simu hodi dehan: “Di’ak, imi bele ba no ha’u halo imi sai ki’ik-oan, nune’e imi bele tama iha fatin hotu”. Sira hotu tun, hanesan udan: balun para iha uma leten, balun liu husi toos, balun subar iha fahi luhan... kalan ida ne’ebá rai tomak nabilan! Liu tiha tempu ruma, sira hakotu atu fila ba lalehan; Maromak husu ba sira: “Tansá imi fila ona?” Sira hatán: “Na’i, ami la bele hela iha ne’ebá ho ki’ak barak, ema terus, iha injustisa no violénsia...” Maromak hakru’uk hodi hatán: “Loos duni, imi-nia fatin iha ne’e, iha lalehan iha ne’ebé moris no ksolok rohan laek”. Maibé, bainhira Na’i sura fitun sira, Nia haree katak kuran ida no hateten: “Keta karik imi ida sala dalan!” Anju ida hatán: “Lae, fitun ida hakotu atu hela iha rai; nia deskobre katak ninia fatin loos hamutuk ho ema ne’ebé iha limitasaun, hetan terus, susar, injustisa...” Maromak hateke ba fitun sira no husu: “Fitun ida ne’e, ida ne’ebé?” Sira hatán: “Fitun matak, fitun esperansa nian”. Nune’e, kalan-kalan, bainhira fitun sira hateke ba rai, sira haree katak maski rai nakukun, iha fatin ruma iha naroman, tanba, maski terus, fitun esperansa nabilan nafatin”

SANTU SALEZIANU: Attilio Giordani nia esperansa

Attilio Giordani moris iha Milano no husi ki’ik hahú tuir oratóriu; bainhira nia foin-sa’e hahú ninia prezensa nu’udar animadór iha labarik no foin-sa’e sira leet. Maski nia kaben no iha oan sira, nia kontinua ninia atividade iha oratóriu hodi fó an tomak ba foin-sa’e sira nia presiza, to’o, bainhira katuas ona, nia ba Brasil, hamutuk ninia oan mane atu hala’o servisu nu’udar voluntariu, no nia mate iha ne’ebá.

Paolo Rossi, bainhira sei labarik, iha Attilio nu’udar animadór, no bainhira nia boot uitoan, nia sai Attilio nia kolaboradór. Paolo dehan: “Attilio la estuda buat ruma espesiál, maibé nia iha kapasidade nu’udar edukadór: nia gosta servisu iha grupu, nia hadomi natureza, iha gostu atu hananu, halimar, atu goza hodi la ofende. Nia laran manas ba katekeze no hatene tulun labarik atu reza no tuir Sakramentu sira”.

Pe. Luigi Melesi hateten: “Ha’u sei labarik no Attilio, ho ninia teatru, hatene halo ami hamnasa maski situasaun triste; nia hatene fó ksolok ba ema ne’ebé neon kraik. Nia animadór ba labarik, foin-sa’e no adultu sira, nia ema kreativu, organiza buat hotu ho entusiasmu. Nia hakarak katak, maski labarik, ami hotu fó ami-nia kontribuisaun no hola responsabilidade ruma. Ema boot halimar hodi dehan: ‘Se ita hakarak hakmatek uitoan, ita tenke dadur Attilio ba kadeia, nune’e nia sei la book ita!’. Nia hatene haree ema nia aspetu pozitivu no nia halo ami komprende katak la presiza hanoin hanesan atu respeita malu, maibé presiza hadomi malu. Nia hatene ko’alia loos mai ami; nia akompañia ami ba paseiu ho bisikleta no hanorin mai ami atu hadomi natureza no hetan Maromak nia furak iha foho, tasi no fatin hotu. Nia mak sarani ne’ebé livre, otimista, nia fó sasin kona-ba Evanjellu esperansa nian ba ema hotu”. Loron 9 outubru 2013, Amo Papa deklara Attilio Giordani Veneravel.

ORASAUN

Amo Papa Bentu XVI taka ninia Ensiklika kona-ba Esperansa ho diálogu hamutuk ho Maria no bolu nia “Fitun esperansa nian”. Tuir mai imi bele hetan pasajen ruma husi orasaun ida ne’e, maibé oratorianu ida-idak bele mós hakerek ninia orasaun ba Maria, fitun esperansa nian.

Santa Maria, ita halo parte ema sira ne’ebe hein Israel nia ksolok. Ita moris hodi hatene Sagrada Eskritura ne’ebé ko’alia kona-ba esperansa – buat ne’ebé Maromak hakotu ona ba Abrão no ninia bei-oan sira... liuhusi ita-nia “sim”, esperansa tinan rihun ba rihun nian bele sai realidade, tama iha mundu ida ne’e no iha istória.... husi kruz, ita sai inan iha maneira foun: inan ba sira hotu ne’ebé hakarak fiar iha ita-nia Oan Jezús no tuir Nia. Terus nia surik sona borus ita-nia fuan. Esperansa mate ona? Mundu sei hela iha nakukun laran ba nafatin no moris la iha ona objetivu ida? iha momentu ida ne’ebá, karik, ita hanoin fali ba anju nia liafuan, ne’ebé hatán ba ita-nia ta’uk iha Anunsiasaun: “Keta ta’uk, Maria”... iha kruz hun, tuir Jezús rasik nia liafuan, ita sai inan ba sira hotu ne’ebé fiar. Ho fiar ida ne’e, maski iha nakukun Sabadu Santu nia laran, ita metin ba esperansa no ita ba hasoru dader Paskua nian. Resuiesau nia ksolok kona ita-nia fuan no hametin ita-nia relasaun ho eskolante sira, nune’e ho hela ho eskolante sira hodi sai sira-nia Inan, esperansa nia Inan.”

EMPEÑU

Diamante esperansa nian bele nabilan se ita haka’as atu manán susar sira hodi fiar katak Maromak kontinua hadomi ita no sei fó tulun mai ita liuhusi ema sira ne’ebé ita hasoru loron-loron. Iha tempu Paskua nian Maromak bolu ita atu hatudu ita-nia esperansa no ksolok.